DEDDF SENEDD CYMRU (ATEBOLRWYDD AELODAU AC ETHOLIADAU) 2026

NODIADAU ESBONIADOL

CYFLWYNIAD

1. Mae'r Nodiadau Esboniadol hyn ar gyfer Deddf Senedd Cymru (Atebolrwydd Aelodau ac Etholiadau) 2026 a basiwyd gan Senedd Cymru ar 17 Mawrth 2026 ac a gafodd y Cydsyniad Brenhinol ar 27 Ebrill 2026. Fe'u lluniwyd gan Grŵp y Prif Weinidog Llywodraeth Cymru er mwyn cynorthwyo'r sawl sy'n darllen y Ddeddf. Mae'r Nodiadau Esboniadol yn ymwneud â'r Ddeddf fel y cafodd y Cydsyniad Brenhinol.[1] Dylid eu darllen ar y cyd â'r Ddeddf ond nid ydynt yn rhan ohoni.

2. Dylid darllen y Nodiadau Esboniadol ar y cyd â'r Ddeddf. Ni fwriedir iddynt fod yn ddisgrifiad cynhwysfawr o'r Ddeddf. Pan fo'n ymddangos nad oes angen unrhyw esboniad na sylw ar un o ddarpariaethau'r Ddeddf, nis rhoddir.

TROSOLWG CYFFREDINOL O'R DDEDDF

3. Mae'r Ddeddf wedi ei rhannu yn 4 Rhan sy'n cynnwys 27 o adrannau ac 1 Atodlen.

Rhan 1 – Adalw Aelodau o'r Senedd

4. Mae Rhan 1 yn cyflwyno system ar gyfer adalw Aelodau o'r Senedd drwy bôl adalw. Pôl yw pôl adalw a gynhelir yn etholaeth Aelod o'r Senedd ynghylch a ddylai'r aelod gael ei ddiswyddo neu ei gadw fel Aelod o'r Senedd. Mae'r Rhan yn gwneud darpariaeth ar gyfer—
    a. y broses ar gyfer cychwyn pôl adalw (adrannau 2 i 5);
    b. pennu dyddiad y pôl a hysbysiad cyhoeddus o'r pôl (adrannau 6 a 7);
    c. yr amgylchiadau pan ganiateir terfynu polau adalw cyn iddynt ddigwydd (adran 8);
    d. yr etholfraint ar gyfer pleidleisio mewn polau adalw (adran 9);
    e. rhedeg polau, gan gynnwys pwerau i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth drwy reoliadau ynghylch y polau adalw (adrannau 10 ac 11);
    f. canlyniad polau adalw (adrannau 12 i 14);
    g. swyddogaethau swyddogion canlyniadau etholaethol (adran 15);
    h. termau wedi eu diffinio a ddefnyddir yn y Rhan (adran 16); ac
    i. diwygiadau i ddeddfwriaeth arall o ganlyniad i'r Rhan (Rhan 1 o'r Atodlen).

5. Mae'r broses o adalw yn cael ei chychwyn os yw un o ddau ddigwyddiad sbardun, A a B, sy'n ymwneud â chamymddygiad gan Aelod o'r Senedd wedi digwydd.

---

[1] Gellir canfod newidiadau sydd wedi eu gwneud i'r Ddeddf ers iddi gael y Cydsyniad Brenhinol drwy ddefnyddio'r cyfleuster "Newidiadau i Ddeddfwriaeth" yn www.legislation.gov.uk/cy/changes.

6. Digwyddiad sbardun A yw bod Aelod o'r Senedd, ar ôl dod yn Aelod o'r Senedd, yn cael ei euogfarnu yn y Deyrnas Unedig o drosedd y mae'r aelod yn cael ei ddedfrydu neu ei orchymyn i gael ei garcharu neu ei gadw'n gaeth yn ei chylch (yn ymarferol, am gyfnod o lai na blwyddyn, gan y byddai dedfryd o flwyddyn neu fwy yn arwain at anghymhwysiad awtomatig rhag bod yn Aelod o'r Senedd o dan ddarpariaethau Deddf Llywodraeth Cymru 2006).

7. Digwyddiad sbardun B yw bod y Senedd yn penderfynu gwneud yr Aelod o'r Senedd yn destun pôl adalw yn dilyn adroddiad gan y Pwyllgor Safonau Ymddygiad yn argymell gwneud yr aelod yn destun pôl adalw.

8. Ar ôl dod yn ymwybodol bod digwyddiad sbardun wedi digwydd, mae dyletswydd ar y Llywydd i bennu dyddiad ar gyfer pôl adalw. Rhaid i'r Llywydd hysbysu'r swyddog canlyniadau etholaethol dros etholaeth Senedd yr aelod sy'n destun y pôl adalw am y digwyddiad sbardun ac yna bydd dyletswydd ar y swyddog canlyniadau etholaethol i hysbysu'r cyhoedd am y pôl adalw. Y swyddog canlyniadau etholaethol sy'n gyfrifol am weinyddu'r pôl adalw yn unol â gofynion y Ddeddf ac unrhyw reoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru o dan adran 11.

9. Caiff pleidleiswyr yn y pôl adalw benderfynu cadw neu ddiswyddo'r aelod. Os mai canlyniad y pôl yw y dylai'r aelod gael ei ddiswyddo, daw sedd yr aelod yn wag. Mae adran 11 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 yn darparu ar gyfer canlyniadau sedd yn dod yn wag o ganlyniad i bôl adalw o dan Ran 1 o'r Ddeddf.

Rhan 2 – Safonau Ymddygiad Aelodau o'r Senedd

10. Mae Rhan 2 yn cynnwys darpariaeth ynghylch safonau ymddygiad Aelodau o'r Senedd sy'n —
    a. ei gwneud yn ofynnol i bwyllgorau'r Senedd gynnwys pwyllgor o'r enw'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad a chanddo swyddogaethau sy'n ymwneud â safonau ymddygiad Aelodau o'r Senedd (adran 18);
    b. ei gwneud yn ofynnol i'r pwyllgor hwnnw gynnwys o leiaf un person nad yw'n Aelod o'r Senedd (y cyfeirir ato fel aelod lleyg ('*lay member*')) (adran 18);
    c. ei gwneud yn ofynnol i'r Llywydd ofyn i'r Senedd, drwy gyfrwng cynnig a gyflwynir, sefydlu neu enwi pwyllgor o'r Senedd i ystyried a ddylai cod ymddygiad ar gyfer aelodau fod yn gymwys ac, os felly, sut y dylai fod yn gymwys i ymgeiswyr mewn etholiad i'r Senedd (adran 19);
    d. grymuso Comisiynydd Safonau y Senedd i gynnal ymchwiliadau ar ysgogiad y Comisiynydd ei hun heb gael cwyn ffurfiol oddi wrth unrhyw un yn gyntaf yn honni bod camymddygiad gan aelod (adran 20);
    e. diwygio'r amodau cymhwystra ar gyfer penodi i swydd Comisiynydd Safonau Ymddygiad y Senedd ym Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009 ("Mesur 2009") (adran 21);
    f. diwygio ac ategu darpariaeth ym Mesur 2009 ynghylch ymchwiliadau gan y Comisiynydd (adran 22).

Rhan 3 – Rhedeg Etholiadau Senedd Cymru

11. Mae Rhan 3 yn diwygio pŵer Gweinidogion Cymru yn adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 ('Deddf 2006') i wneud darpariaeth drwy orchymyn ynghylch rhedeg etholiadau Senedd Cymru. Mae'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth drwy orchymyn o dan adran 13 o Ddeddf 2006 sy'n gwahardd gwneud neu gyhoeddi datganiadau o ffaith anwir neu gamarweiniol cyn neu yn ystod etholiad at ddiben effeithio ar ddychwelyd unrhyw ymgeisydd. Mae hefyd yn egluro cwmpas pŵer Gweinidogion Cymru i ddiffinio terfynau'r gwaharddiad gofynnol ac yn cael gwared ar unrhyw amheuaeth ynghylch pethau eraill y caniateir darparu ar eu cyfer eisoes wrth arfer y pŵer yn adran 13(1) o Ddeddf 2006.

Rhan 4 – Cyffredinol

12. Mae Rhan 4 yn cynnwys darpariaethau sy'n gymwys i'r Ddeddf yn gyffredinol, gan gynnwys darpariaeth ynghylch y Ddeddf yn dod i rym a'r enw byr.

SYLWADAU AR YR ADRANNAU

RHAN 1 – ADALW AELODAU O'R SENEDD

Adran 1 – Trosolwg

13. Mae adran 1 yn darparu trosolwg o Ran 1 sy'n cynnwys diffiniad o "pôl adalw" at ddibenion y Ddeddf hon.

Adran 2 – Sut y mae Aelod o'r Senedd yn dod yn destun pôl adalw

14. Mae adran 2 yn darparu ar gyfer y 'digwyddiadau sbardun' sy'n arwain at aelod yn dod yn destun pôl adalw. Ceir dau ddigwyddiad sbardun: digwyddiad sbardun A a digwyddiad sbardun B.

15. Digwyddiad sbardun A yw bod aelod, ar ôl dod yn aelod, wedi ei euogfarnu yn y Deyrnas Unedig o drosedd a'i ddedfrydu neu ei orchymyn i gael ei garcharu neu ei gadw'n gaeth. Nid yw digwyddiad sbardun A ond yn gymwys i euogfarnau a geir ar ôl i berson ddod yn aelod. At ddibenion y Ddeddf hon, mae person yn dod yn aelod pan ddatgenir ei fod wedi ei ddychwelyd ar ddechrau tymor swydd presennol yr aelod; nid yw euogfarnau mewn unrhyw dymhorau blaenorol a gyflawnwyd yn arwain at ddigwyddiad sbardun A yn digwydd (gweler adran 3(4)).

16. Bydd y darpariaethau anghymhwyso ym mharagraff 6 o Atodlen 1A i Ddeddf 2006 yn gymwys i aelod y'i dedfrydir neu y gorchmynnir iddo gael ei garcharu neu ei gadw'n gaeth am gyfnod amhenodol neu am gyfnod o fwy nag 1 flwyddyn. Bydd unrhyw aelod sy'n cael ei euogfarnu a'i ddedfrydu neu ei orchymyn i gael ei garcharu am gyfnod islaw'r trothwy hwn neu nad yw'n sbarduno anghymhwysiad fel arall, yn destun pôl adalw yn unol ag adran 2(2).

17. Digwyddiad sbardun B yw bod y Senedd yn penderfynu gwneud yr aelod yn destun pôl adalw yn dilyn adroddiad gan y Pwyllgor Safonau Ymddygiad ("y Pwyllgor") yn argymell bod aelod yn dod yn destun pôl adalw (is-adran (4)).

Adran 3 – Digwyddiad sbardun A: ystyr termau allweddol

18. Mae adran 3 yn egluro ystyr termau allweddol a ddefnyddir yn adran 2. Mae is-adran (1) yn darparu bod digwyddiad sbardun A yn gymwys i drosedd a gyflawnwyd cyn i'r aelod ddod yn aelod a chyn i adran 2 ddod i rym. Fodd bynnag, er mwyn i ddigwyddiad sbardun A ddigwydd, rhaid i'r aelod gael ei euogfarnu ar neu ar ôl y diwrnod y mae adran 2 yn dod i rym. Mae is-adran (2) yn darparu bod dedfryd neu orchymyn at ddiben digwyddiad sbardun A yn cynnwys dedfryd ohiriedig neu orchymyn gohiriedig, nad yw'n cynnwys aelod yn cael ei remandio yn y ddalfa ac nad yw'n cynnwys aelod yn cael ei gadw'n gaeth o dan ddeddfwriaeth iechyd meddwl. Mae is-adran (3) yn diffinio 'deddfwriaeth iechyd meddwl' at ddibenion digwyddiad sbardun A.

Adran 4 – Digwyddiad sbardun A: y llysoedd i hysbysu'r Llywydd

19. Mae adran 4 yn gymwys mewn perthynas â digwyddiad sbardun A ac yn gosod gofynion ar y llys sy'n gosod dedfryd neu orchymyn o garchar ar aelod o fewn ystyr adran 2(2) (fel y'i heglurir gan adran 3). Mae is-adran (2) yn ei gwneud yn ofynnol i'r llys sy'n gosod y ddedfryd neu'r gorchymyn mewn perthynas ag euogfarn yr aelod hysbysu'r Llywydd am y ddedfryd honno neu'r gorchymyn hwnnw. Mae is-adran (4) yn ei gwneud yn ofynnol i'r llys sy'n gwrthdroi euogfarn, dedfryd neu orchymyn ar apêl hysbysu'r Llywydd am y ffaith honno. Mae is-adran (5) yn diffinio "apêl" ac mae is-adran (6) yn diffinio penderfynu apêl, at ddibenion yr adran hon. Mae is-adran (7) yn diffinio "ei gwrthdroi neu ei wrthdroi ar apêl" at ddibenion yr adran hon. Nid yw'r naill na'r llall o'r dyletswyddau a osodir ar y Llys gan yr adran hon yn gymwys os yw sedd yr aelod, pan fydd y ddyletswydd yn codi, wedi dod yn wag.

Adran 5 – Digwyddiad sbardun B: canllawiau adalw

20. Mae adran 5 yn ymwneud â digwyddiad sbardun B. Mae is-adran (1) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad lunio canllawiau drafft ("canllawiau adalw") am y materion sydd i'w hystyried gan y Pwyllgor hwnnw wrth benderfynu a ddylid gwneud aelod yn destun pôl adalw. Wrth lunio'r canllawiau hynny, rhaid i'r Pwyllgor ystyried cynnwys enghreifftiau o ymddygiad neu fathau o ymddygiad a allai arwain at argymhelliad i adalw, yn unol ag is-adran (10). Mae is-adran (3) yn darparu, os nad oes canllawiau adalw wedi eu dyroddi, fod rhaid i'r Pwyllgor lunio canllawiau o'r fath a chynnal ymgynghoriad cyhoeddus, a nodir gofynion pellach yn ymwneud ag ymgynghori yn is-adran (9). Mae is-adran (4) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Pwyllgor osod y canllawiau drafft gerbron y Senedd. Mae is-adran (8) yn darparu bod rhaid i'r Pwyllgor ddyroddi canllawiau os cânt eu cymeradwyo drwy benderfyniad gan y Senedd (ond ni all eu dyroddi cyn i'r gymeradwyaeth honno gael ei rhoi).

21. Yn unol ag adran 2(4), at ddiben digwyddiad sbardun B, ni fydd aelod ond yn dod yn destun pôl adalw os yw'r Senedd yn penderfynu gwneud yr aelod yn destun pôl adalw yn dilyn adroddiad gan y Pwyllgor yn argymell hynny. Mae is-adran (2) yn darparu bod rhaid i'r Pwyllgor roi sylw i'r canllawiau adalw cyn argymell bod aelod yn dod yn destun pôl adalw, ac mae adran 5(1) yn darparu na all y Pwyllgor argymell bod aelod yn dod yn destun pôl adalw oni bai bod canllawiau adalw wedi eu dyroddi o dan yr adran hon. Mae hyn yn golygu, hyd nes y bydd canllawiau adalw wedi eu dyroddi yn unol ag adran 5, na all digwyddiad sbardun B ddigwydd (ond gweler hefyd adran 14).

22. Mae is-adran (5) yn galluogi'r Pwyllgor i ddisodli'r canllawiau adalw, ac mae is-adran (11) yn darparu bod y canllawiau yn cael effaith hyd nes y cânt eu disodli. Mae is-adrannau (6) a (7) yn cynnwys gofynion mewn perthynas ag unrhyw ganllawiau sy'n disodli canllawiau sydd wedi eu dyroddi. Mae'r gofynion ymgynghori yn is-adran (9) hefyd yn gymwys. Ar ôl iddynt gael eu dyroddi, ni ellir ond disodli canllawiau ac nid eu dirymu, sy'n sicrhau na ellir "diffodd" digwyddiad sbardun B heb i'r Senedd wneud deddfwriaeth sylfaenol bellach.

Adran 6 – Dyletswydd y Llywydd i bennu dyddiad ar gyfer pôl adalw a rhoi hysbysiad o ddigwyddiad sbardun

23. Mae adran 6 yn nodi'r gofynion ar y Llywydd unwaith y mae'r Llywydd wedi dod yn ymwybodol bod digwyddiad sbardun wedi digwydd. Mae is-adran (1) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Llywydd bennu dyddiad ar gyfer pôl adalw cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl dod yn ymwybodol bod digwyddiad sbardun wedi digwydd mewn perthynas ag aelod a hysbysu'r swyddog canlyniadau etholaethol ar gyfer yr etholaeth berthnasol am y ffaith honno. Rhaid i'r dyddiad y mae'r Llywydd yn ei bennu ar gyfer y pôl fod yn unol ag is-adran (4) a rhaid i'r hysbysiad i'r swyddog canlyniadau etholaethol fod yn unol ag is-adran (5).

24. Mae is-adran (2) yn nodi'r amgylchiadau pan nad yw'r ddyletswydd i bennu dyddiad ar gyfer y pôl adalw yn gymwys: pe bai'n ei gwneud yn ofynnol i'r Llywydd bennu dyddiad o fewn 6 mis i etholiad cyffredinol cyffredin nesaf y Senedd sydd wedi ei drefnu; ar ôl etholiad o'r fath; os yw aelod eisoes yn destun pôl adalw; neu os yw sedd aelod eisoes wedi dod yn wag. At ddiben is-adran 2(c) mae is-adran (3) yn diffinio'r term "yn destun pôl adalw". Mae'r ddarpariaeth hon yn sicrhau na all aelod ddod yn destun pôl adalw pan fydd eisoes yn destun pôl adalw.

Adran 7 – Hysbysiad cyhoeddus o bôl adalw

25. Mae adran 7 yn nodi'r gofynion a osodir ar swyddog canlyniadau etholaethol ar ôl cael hysbysiad o dan adran 6 bod dyddiad ar gyfer pôl adalw mewn perthynas ag aelod o'r etholaeth honno wedi ei bennu. Mae is-adran (1) yn ei gwneud yn ofynnol i swyddog canlyniadau etholaethol sydd wedi cael hysbysiad o dan adran 6 roi hysbysiad cyhoeddus o bôl adalw yn unol â rheoliadau a wneir o dan adran 11. Mae is-adran (2) yn ei gwneud yn ofynnol i'r swyddog canlyniadau etholaethol anfon hysbysiad o'r pôl adalw at unrhyw ddisgrifiadau o bersonau a bennir yn is-adran (2)(a) a (b) sy'n cynnwys personau sydd i'w pennu mewn rheoliadau o dan adran 11. Mae is-adran (3) yn ei gwneud yn ofynnol i'r rheoliadau gynnwys gwybodaeth am y digwyddiad sbardun sydd wedi digwydd mewn perthynas â'r aelod.

Adran 8 – Terfynu pôl adalw yn gynnar

26. Mae adran 8 yn pennu'r amgylchiadau a fydd yn cael yr effaith o ddod â phroses y pôl adalw i ben yn gynnar h.y. cyn bod pôl wedi ei gynnal a bod hysbysiad o'r canlyniad wedi ei roi, ac yn eu henwi'n ddigwyddiadau terfynu cynnar A, B ac C. Mae is-adran (1) yn darparu mai dim ond ar ôl i hysbysiad y Llywydd o dan adran 6(1) gael ei roi a chyn i'r hysbysiad o ganlyniad y pôl adalw o dan adran 12(2)(d) gael ei roi y gall digwyddiadau terfynu cynnar ddigwydd.

27. Y digwyddiadau terfynu cynnar yw:
    - Digwyddiad terfynu cynnar A – bod y Llywydd wedi cynnig dyddiad ar gyfer cynnal etholiad cyffredinol eithriadol yn unol ag adran 5(1) o Ddeddf 2006.
    - Digwyddiad terfynu cynnar B – mae sedd yr aelod sy'n destun yr adalw yn dod yn wag felly nid oes unrhyw aelod i'w adalw, am fod yr aelod yn ymddiswyddo er enghraifft.
    - Digwyddiad terfynu cynnar C – pan fo digwyddiad sbardun A wedi digwydd, mae'r ddedfryd neu'r euogfarn sy'n arwain at ddigwyddiad sbardun A yn digwydd yn cael ei gwrthdroi ar apêl (o fewn ystyr adran 4(7)).

28. Pan fo unrhyw un o'r digwyddiadau terfynu cynnar yn digwydd, mae is-adran (5) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Llywydd hysbysu'r swyddog canlyniadau etholaethol perthnasol fod yr adran hon yn gymwys a phennu pa un o'r digwyddiadau terfynu cynnar sydd wedi digwydd. Pan geir hysbysiad o'r fath ni chaiff y swyddog canlyniadau etholaethol gymryd unrhyw gamau pellach mewn perthynas â'r broses adalw ar ôl cael hysbysiad y Llywydd o dan is-adran (5) ac eithrio'r camau o dan is-adran (7) ac unrhyw gam sy'n ofynnol neu a ganiateir o dan reoliadau a wneir o dan adran 11. Mae is-adran (7) yn ei gwneud yn ofynnol i'r swyddog canlyniadau etholaethol gymryd yr holl gamau angenrheidiol i derfynu proses y pôl adalw a rhoi hysbysiad cyhoeddus bod y broses honno wedi ei therfynu yn unol ag unrhyw reoliadau a wneir o dan adran 11. Mae is-adran (8) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Llywydd osod yr hysbysiad a roddir o dan is-adran (5) gerbron y Senedd oni bai bod y Senedd wedi ei diddymu yn achos digwyddiad terfynu cynnar A.

Adran 9 – Hawlogaeth i bleidleisio mewn pôl adalw

29. Mae adran 9 yn darparu mai'r personau a chanddynt hawlogaeth i bleidleisio mewn pôl adalw yw'r rhai, ar ddiwrnod y pôl, y byddai ganddynt hawlogaeth i bleidleisio fel etholwyr mewn etholiad cyffredinol i'r Senedd ac sydd wedi eu cofrestru yn y gofrestr o etholwyr llywodraeth leol mewn cyfeiriad o fewn etholaeth Senedd yr aelod sy'n destun y pôl adalw.

Adran 10 – Polau adalw i'w rhedeg drwy bleidlais gudd

30. Mae adran 10 yn ei gwneud yn ofynnol i bôl adalw gael ei redeg drwy bleidlais gudd ac mae'n pennu geiriad y cwestiwn a'r ymatebion sydd i'w cynnwys ar y papur pleidleisio.

Adran 11 – Rheoliadau ynghylch polau adalw

31. Mae adran 11 yn bŵer i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth ynghylch rhedeg polau adalw, cwestiynu pôl adalw a darpariaeth bellach ynghylch hysbysiadau neu ddogfennau eraill, drwy reoliadau. Mae is-adran (2) yn nodi y caiff y rheoliadau gynnwys darpariaeth:
    - ynghylch cofrestru etholwyr,
    - ynghylch gosod terfynau ar dreuliau ymgyrchu a rhoddion mewn pôl adalw,
    - ar gyfer cyfuno polau.

32. Mae is-adran (3) yn nodi'r math o ddarpariaeth y caniateir ei wneud o dan is-adran (1) gan gynnwys pŵer i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth yn ymwneud â chymhwyso ac addasu cyfraith etholiadol a chreu troseddu.

33. Mae is-adran (4)(a) yn nodi na chaiff rheoliadau o dan adran 11 gynnwys darpariaeth y byddai cydsyniad yr Ysgrifennydd Gwladol (h.y. "y Gweinidog priodol") yn ofynnol ar ei chyfer o dan unrhyw un o baragraffau 8(1)(a) neu (c), 10 neu 11 o Atodlen 7B i Ddeddf 2006 pe bai'r ddarpariaeth wedi ei chynnwys mewn Deddf gan Senedd Cymru, oni bai bod darpariaeth o'r fath mewn rheoliadau o dan yr adran hon mewn cysylltiad â pherson a bennir yn is-adran (5).

34. Mae is-adran (4)(b) hefyd yn darparu na chaiff rheoliadau o dan adran 11 gynnwys darpariaethau a fyddai'n ei gwneud yn ofynnol ymgynghori â'r Gweinidog priodol o dan baragraff 11(2) o Atodlen 7B i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 pe bai'r ddarpariaeth wedi ei chynnwys mewn Deddf gan Senedd Cymru, oni bai bod darpariaeth o'r fath mewn rheoliadau o dan yr adran hon mewn cysylltiad â'r rhestr o bersonau a bennir yn is-adran (5).

35. Mae'r pŵer i wneud rheoliadau yn adran 11 yn ddarostyngedig i ofynion ymgynghori a chydsyniad sy'n gysylltiedig â'r Comisiwn Etholiadol. Mae is-adran (6) yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Comisiwn Etholiadol cyn gwneud rheoliadau o dan is-adran (1). Mae is-adran (7) yn darparu bod rhaid i Weinidogion Cymru gael cydsyniad y Comisiwn Etholiadol pan fyddant yn gwneud darpariaeth mewn rheoliadau ynghylch yr hyn sydd i'w drin a'r hyn nad yw i'w drin fel treuliau neu roddion ymgyrchu mewn ymgyrch pôl adalw neu pan fyddant yn gosod y terfynau sy'n gymwys i dreuliau neu roddion ymgyrchu mewn pôl adalw oni bai bod is-adran (8) yn gymwys.

36. Mae is-adran (10) yn darparu bod y rheoliadau yn is-adran (1) yn ddarostyngedig i weithdrefn gymeradwyo'r Senedd.

Adran 12 – Canlyniad pôl adalw

37. Mae adran 12 yn nodi'r camau y mae rhaid eu cymryd ar ôl i'r pleidleisio mewn pôl adalw ddod i ben ond nid yw'n gymwys os yw unrhyw un o'r digwyddiadau terfynu cynnar wedi digwydd a bod hysbysiad i'r perwyl hwnnw wedi ei roi. Mae is-adran (2) yn ei gwneud yn ofynnol i'r swyddog canlyniadau etholaethol gymryd camau amrywiol mewn perthynas â chanlyniad y pôl, yn unol â rheoliadau o dan adran 11. Rhaid i'r swyddog canlyniadau etholaethol bennu canlyniad y pôl drwy gyfeirio at gyfrif y pleidleisiau. Yna rhaid cyhoeddi'r canlyniad yn gyhoeddus, ac wedi hynny ddatgan y canlyniad yn unol ag is-adran (3)(a) a (b) h.y. y bydd yr aelod naill ai'n cael ei ddiswyddo neu'n cael ei gadw fel aelod. Rhaid i'r swyddog canlyniadau etholaethol hefyd hysbysu'r Llywydd yn ysgrifenedig am ganlyniad y pôl adalw a'r datganiad.

38. Mae is-adran (3) yn darparu bod aelod wedi ei ddiswyddo os bwriwyd y mwyafrif o'r pleidleisiau o blaid yr ateb cyntaf ar y papur pleidleisio a nodir yn adran 10(4) a bod aelod yn cael ei gadw os bwriwyd y mwyafrif o'r pleidleisiau o blaid yr ail ateb ar y papur pleidleisio a nodir yn adran 10(5) neu os bwriwyd nifer cyfartal o bleidleisiau o blaid y naill ateb a'r llall ar y papur pleidleisio. Mae is-adran (4) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Llywydd osod unrhyw hysbysiad a geir oddi wrth y swyddog canlyniadau etholaethol sy'n cynnwys manylion am ganlyniad y pôl adalw gerbron y Senedd.

Adran 13 – Effaith datganiad bod Aelod o'r Senedd wedi ei ddiswyddo

39. Mae adran 13 yn darparu bod sedd yr aelod yn dod yn wag unwaith y mae'r swyddog canlyniadau etholaethol yn gwneud datganiad o dan adran 12(2)(c)(i) fod yr aelod sy'n ddarostyngedig i'r pôl adalw i'w ddiswyddo. O dan is-adran 13(4), nid yw'r sedd wag yn effeithio ar ddilysrwydd trafodion y Senedd cyn i'r Llywydd gael ei hysbysu amdani o dan baragraff 12(2)(d). Caiff y sedd wag ei llenwi yn unol ag adran 11 o Ddeddf 2006. Mae adran 11 yn darparu, o dan y system gyfrannol rhestr gaeedig, os bydd sedd a ddelir gan aelod a gafodd ei ddychwelyd o restr plaid yn dod yn wag, bod y sedd wag i'w llenwi gan y person â'r safle uchaf ar y rhestr sy'n bodloni'r 'amodau' perthnasol yn adran 11 ac nad yw eisoes wedi ei ddychwelyd. Os nad oes ymgeiswyr yn weddill ar restr y blaid sy'n gymwys ar yr adeg honno i lenwi'r sedd wag, neu os cafodd yr aelod y mae ei sedd wedi dod yn wag ei ddychwelyd fel ymgeisydd unigol, bydd y sedd yn aros yn wag hyd yr etholiad cyffredinol nesaf.

Adran 14 – Nid effeithir ar ddilysrwydd pôl adalw gan annilysrwydd yn nhrafodion y Senedd

40. Mae adran 14 yn darparu nad effeithir ar ddilysrwydd pôl adalw gan unrhyw ddiffyg yn nhrafodion y Senedd sy'n arwain at ddigwyddiad sbardun B yn digwydd, ac nad effeithir ar ddilysrwydd y pôl adalw ychwaith gan unrhyw ddiffyg mewn trafodion sy'n gysylltiedig â dyroddi canllawiau adalw.

Adran 15 – Swyddogaethau swyddogion canlyniadau etholaethol

41. Mae adran 15 yn nodi swyddogaethau'r swyddog canlyniadau etholaethol mewn perthynas â'r pôl adalw. "Swyddog canlyniadau etholaethol" yw'r person a ddynodir yn swyddog canlyniadau ar gyfer yr etholaeth yn unol â gorchymyn o dan adran 13 o Ddeddf 2006.

Adran 16 – Dehongli Rhan 1

42. Mae adran 16 yn diffinio geiriau a thermau penodol a ddefnyddir yn Rhan 1 o'r Ddeddf.

Adran 17 – Darpariaeth ganlyniadol sy'n ymwneud â Rhan 1

43. Mae adran 17 yn cyflwyno Rhan 1 o'r Atodlen sy'n gwneud darpariaeth ganlyniadol sy'n ymwneud â Rhan 1 o'r Bil. Yn benodol, mae'r diwygiadau canlyniadol i Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 yn sicrhau bod dyletswyddau presennol y Swyddog Cofrestru mewn perthynas â chyhoeddi'r cofrestrau etholiadol yn gymwys, pan fo hynny'n briodol, i bolau adalw. Mae'r diwygiadau canlyniadol i Ddeddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000 yn sicrhau, pan fo hynny'n briodol, fod swyddogaethau goruchwylio'r Comisiwn Etholiadol yn gymwys i bolau adalw.

RHAN 2 – SAFONAU YMDDYGIAD AELODAU O'R SENEDD

Adran 18 – Pwyllgor Safonau Ymddygiad

44. Mae adran 18 yn diwygio adran 28 o Ddeddf 2006. Effaith y diwygiadau hynny yw galluogi'r Senedd i benodi unigolion nad ydynt yn Aelodau o'r Senedd i eistedd ar y Pwyllgor Safonau Ymddygiad ac unrhyw is-bwyllgor o'r Pwyllgor hwnnw. Gelwir yr unigolion hynny yn aelodau lleyg. Mae'r adran hon hefyd yn dileu'r gofyniad mai'r Pwyllgor yn unig a gaiff benodi is-bwyllgor o bwyllgor Senedd. Effaith hyn yw y caiff y Rheolau Sefydlog ddarparu i is-bwyllgor gael ei benodi gan y Pwyllgor neu drwy ryw ffordd arall. Mae adran 18 hefyd yn mewnosod adrannau newydd 30A a 30B yn Neddf 2006.

Adran 30A – Pwyllgor Safonau Ymddygiad

45. Mae adran newydd 30A yn ei gwneud yn ofynnol i'r Senedd fod â phwyllgor sy'n ymwneud â safonau ymddygiad Aelodau o'r Senedd ("aelodau") fel un o'i phwyllgorau. Mae'r adran hon yn darparu bod y Pwyllgor i'w alw y Pwyllgor Safonau Ymddygiad ond hefyd yn darparu y gall y pwyllgor gael ei alw wrth enw arall y mae'r Senedd yn ei ddewis. Mae is-adran (2) yn pennu bod rhaid i'r Pwyllgor fod â swyddogaethau sy'n ymwneud â safonau ymddygiad aelodau fel y'u pennir yn y Rheolau Sefydlog a hefyd yn darparu y caiff y Pwyllgor fod â swyddogaethau eraill os yw'r Rheolau Sefydlog yn darparu ar gyfer hynny.

46. Mae is-adran (3) yn darparu bod nifer aelodau'r Pwyllgor i'w nodi yn y Rheolau Sefydlog, gan alluogi'r Senedd i benderfynu ar union nifer aelodau'r Pwyllgor hwnnw.

47. Mae is-adran (4) yn darparu bod rhaid i'r Rheolau Sefydlog ei gwneud yn ofynnol bod o leiaf un aelod o'r Pwyllgor yn aelod lleyg (er bod adran 18(4) o'r Bill yn darparu nad yw hyn yn orfodol hyd 7 Tachwedd 2027). Mae hyn hefyd yn ddarostyngedig i'r ddarpariaeth yn adran newydd 30B(1) sy'n datgan na chaiff nifer yr aelodau lleyg fod yn fwy na nifer aelodau'r Pwyllgor sy'n Aelodau o'r Senedd. Diffinnir aelod lleyg yn is-adran (5), at ddiben yr adran hon, fel aelod nad yw'n Aelod o'r Senedd etholedig.

48. Mae is-adrannau (6) i (10) yn gwneud darpariaeth bellach ynghylch y ddarpariaeth y caiff ac y mae rhaid i'r Rheolau Sefydlog ei chynnwys o ran llywodraethiant y Pwyllgor a'i aelodau lleyg.

49. Yn benodol, mae is-adran (6) yn darparu y caiff Rheolau Sefydlog y Senedd wneud darpariaeth:
    a. sy'n gwahardd aelodau lleyg o drafodion y Pwyllgor, neu is-bwyllgor o'r Pwyllgor hwnnw (mater i'r Senedd yw penderfynu ar yr amgylchiadau pan ddylai hynny ddigwydd);
    b. ar gyfer aelodaeth unrhyw is-bwyllgor(au) o'r Pwyllgor (a gaiff gynnwys aelodau nad ydynt yn aelodau o'r Pwyllgor);
    c. i aelodau o unrhyw is-bwyllgor gael eu penodi heblaw gan y Pwyllgor ei hun, sy'n caniatáu proses wahanol ar gyfer penodi aelodau ac i'r Rheolau Sefydlog nodi'r broses honno;
    d. sy'n caniatáu i unrhyw is-bwyllgor a sefydlir at ddibenion cynnal adolygiadau o drafodion y Pwyllgor neu is-bwyllgor, neu apelau yn erbyn trafodion o'r fath, sy'n ymwneud ag ymddygiad Aelodau o'r Senedd, gynnwys un neu ragor o aelodau lleyg yn unig (sy'n galluogi'r Senedd i sefydlu trefn apelio ar gyfer apelau yn erbyn penderfyniad y Pwyllgor mewn perthynas â thrafodion ynghylch ymddygiad Aelod o'r Senedd).

50. Mae is-adran (7) yn nodi darpariaethau y mae rhaid i'r Rheolau Sefydlog eu gwneud mewn perthynas â hawliau cyfranogiad a phleidleisio aelodau lleyg mewn trafodion sy'n ymwneud ag ymddygiad aelodau (er bod hyn yn ddarostyngedig i'r ddarpariaeth yn adran 18(4) nad yw darpariaeth o'r fath yn orfodol tan 7 Tachwedd 2027 neu hyd nes y gwneir darpariaeth yn y Rheolau Sefydlog ynghylch cynnwys aelodau lleyg ar y Pwyllgor, pa un bynnag sydd gynharaf). Rhaid caniatáu i aelodau lleyg gael yr un hawliau cyfranogi a phleidleisio ag Aelodau o'r Senedd pan fo trafodion y pwyllgor yn ymwneud ag ymddygiad Aelod o'r Senedd a rhaid i'r Rheolau Sefydlog bennu nifer yr aelodau lleyg a'r aelodau eraill sy'n ofynnol er mwyn i'r trafodion hynny ffurfio cworwm. Mae is-adran (8) yn darparu, ar gyfer trafodion eraill gan y pwyllgor hwnnw, mai mater i ddisgresiwn y Senedd, i'w nodi yn y Rheolau Sefydlog, yw a ddylai aelodau lleyg gael hawliau cyfranogi a phleidleisio ynghyd â phennu nifer yr aelodau lleyg a'r aelodau eraill sy'n ofynnol er mwyn i'r trafodion hynny ffurfio cworwm. Mae is-adran (9) yn gosod cyfyngiad ar ddisgresiwn y Senedd drwy bennu na chaniateir i aelodau lleyg gyfranogi na phleidleisio mewn trafodion sy'n ymwneud â chraffu ar ddeddfwriaeth.

51. Os yw'r Rheolau Sefydlog yn darparu bod is-bwyllgor o'r Pwyllgor wedi ei sefydlu sy'n cynnwys aelodau lleyg yn unig at ddibenion cynnal adolygiadau o drafodion sy'n ymwneud ag ymddygiad Aelodau o'r Senedd fel y'i caniateir gan is-adran (6)(c), neu apelau yn erbyn trafodion o'r fath, mae is-adran (10) yn datgymhwyso is-adran (7) oherwydd yn y sefyllfa honno ni fyddai unrhyw Aelodau o'r Senedd ar yr is-bwyllgor hwnnw ac felly ni fyddai gofyniad am gydraddoldeb o ran hawliau pleidleisio a chyfranogi.

Adran 30B – Aelodau Lleyg o'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad etc.

52. Mae adran newydd 30B yn gwneud darpariaeth ynghylch penodi aelodau lleyg gan gynnwys sut y maent i gael eu recriwtio, eu penodi, ac yn peidio â dal swydd. Mae hyn yn cynnwys darpariaeth ar gyfer terfynu penodiad aelod lleyg yn awtomatig o dan amgylchiadau penodol.

53. Fel y nodir yn adran newydd 30A(3) a (4), mater i'r Senedd ei bennu yn y Rheolau Sefydlog yw nifer yr aelodau a fydd gan y Pwyllgor, gan gynnwys nifer yr aelodau lleyg, yn ddarostyngedig i isafswm o un. Cyfyngir ar y disgresiwn hwn gan adran 30B(1) sy'n darparu na chaiff y Rheolau Sefydlog ganiatáu penodi mwy o aelodau lleyg nag o Aelodau o'r Senedd etholedig i'r Pwyllgor hwnnw.

54. Mae is-adran (2) yn ei gwneud yn ofynnol penodi aelodau lleyg drwy benderfyniad gan y Senedd ac mae is-adran (3) yn ei gwneud yn ofynnol mai dim ond â chytundeb y Llywydd, ac unwaith y bydd unrhyw gamau gweithdrefnol sy'n ofynnol gan y Rheolau Sefydlog wedi eu cwblhau, y gellir cyflwyno'r cynnig ar gyfer penderfyniad o'r fath. Mae is-adran (4) yn ei gwneud yn ofynnol i unrhyw aelod lleyg sy'n cael ei gynnig ar gyfer ei benodi gan benderfyniad yn is-adran (3) fod wedi ei ddewis ar sail teilyngdod yn seiliedig ar broses o gystadleuaeth deg ac agored. Mater i'r Senedd fydd penderfynu ar fanylion y broses recriwtio.

55. Mae is-adran (5) yn darparu y bydd y cyfnod swydd ar gyfer aelod lleyg yn gyfnod penodol o ddim mwy na chwe blynedd ac y caiff y cyfnod hwn ddod i ben ar ôl diddymu'r Senedd. Mae hynny'n golygu y gall penodiad aelod lleyg barhau er gwaethaf y ffaith bod y Senedd wedi ei diddymu a bod Senedd newydd yn cael ei ffurfio. Mater i'r Senedd yw pennu telerau ac amodau penodi eraill a chaniateir eu nodi yn y Rheolau Sefydlog. Mae is-adran (10) yn darparu y caiff unigolyn ddal swydd fel aelod lleyg am uchafswm o ddau dymor ac nad oes angen i'r tymhorau hynny fod yn rhai olynol.

56. Mae is-adran (6) yn darparu, os yw'r Senedd yn gwneud darpariaeth yn y Rheolau Sefydlog i sefydlu is-bwyllgor adolygu neu apelio fel y'i disgrifir yn adran 30A(6)(c), fod rhaid i'r "pwll" o aelodau lleyg a benodir o dan adran 30B(2) gynnwys person sy'n meddu ar gymhwyster cyfreithiol. Mae is-adran (7) yn egluro bod person yn meddu ar gymhwyster cyfreithiol at ddibenion is-adran (6) os oes ganddo gymhwyster cyffredinol o fewn yr ystyr a roddir i "general qualification" yn adran 71(3)(c) o Ddeddf Llysoedd a Gwasanaethau Cyfreithiol 1990 (p. 41).

57. Mae is-adran (8) yn nodi y bydd person wedi ei anghymhwyso rhag cael ei benodi i fod yn aelod lleyg os yw'n dal unrhyw un neu ragor o'r swyddi a bennir yn is-adran (9), neu os yw erioed wedi dal swydd a bennir ym mharagraffau (a) i (h) o is-adran (9).

58. Mae is-adran (11) yn darparu ar gyfer yr amgylchiadau pan fo person yn peidio, yn awtomatig, â dal swydd fel aelod lleyg, gan gynnwys darpariaeth benodol na all person barhau i fod yn aelod lleyg os yw'n ymgeisydd mewn etholiad cyffredinol ar gyfer y Senedd (ar ôl i'r cyfnod ar gyfer rhoi hysbysiad o dynnu ymgeisyddiaeth yn ôl ddod i ben), nac os yw'n dod yn anghymwys i'w benodi yn aelod lleyg yn unol ag is-adran (8). Mae'r cyfeiriad at y cyfnod ar gyfer rhoi hysbysiad o dynnu ymgeisyddiaeth yn ôl yn gyfeiriad at unrhyw gyfnod o'r fath fel y'i diffinnir mewn Gorchymyn a wneir o dan adran 13 o Ddeddf 2006.

59. Mae is-adran (12) yn nodi ffyrdd eraill y gall aelod lleyg beidio â dal y swydd; drwy ymddiswyddo neu drwy gael ei ddiswyddo drwy benderfyniad y Senedd, a gytunwyd drwy fwyafrif o ddwy ran o dair. Mae is-adran (13) yn ei gwneud yn ofynnol mai dim ond â chydsyniad y Llywydd, a dim ond ar ôl cwblhau unrhyw gamau gweithdrefnol sy'n ofynnol gan y Rheolau Sefydlog, y caniateir cyflwyno unrhyw benderfyniad o'r fath. Mae is-adran (14) yn nodi bod rhaid i'r Rheolau Sefydlog gynnwys proses lle y mae ymchwiliad yn cael ei gynnal i unrhyw gŵyn a wneir am gamymddygiad aelod lleyg a dyfarniad yn cael ei wneud arni (er bod adran 18(4) o'r Bil yn darparu nad yw darpariaeth o'r math hwn yn orfodol hyd 7 Tachwedd 2027 neu hyd nes y bydd darpariaeth wedi ei gwneud yn y Rheolau Sefydlog ynghylch penodi aelodau lleyg i'r Pwyllgor, pa un bynnag sydd gynharaf).

60. Mae is-adran (15) yn darparu y caiff Comisiwn y Senedd bennu'r gydnabyddiaeth ariannol ac unrhyw lwfansau sydd i'w talu i aelodau lleyg ac y caiff wneud y taliadau hynny iddynt.

61. Mae is-adran (16) yn egluro, at ddibenion adran 30B, fod aelod lleyg ("*lay member*") yn cynnwys aelod lleyg o'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad ac aelod lleyg o is-bwyllgor o'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad nad yw'n aelod o'r Pwyllgor Safonau Ymddygiad ei hun.

Adran 19 – Adroddiad ar gymhwyso cod ymddygiad i ymddygiad pan oedd Aelod o'r Senedd yn ymgeisydd mewn etholiad

62. Mae adran 19 yn gwneud darpariaeth sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r Llywydd gyflwyno cynnig sy'n cynnig bod y Senedd yn sefydlu neu'n enwi pwyllgor i gynnal ymchwiliad er mwyn ystyried a ddylai cod ymddygiad ar gyfer Aelodau o'r Senedd fod yn gymwys ac, os felly, sut y dylai fod yn gymwys i ymddygiad aelod ar adeg pan oedd yr aelod yn ymgeisydd mewn etholiad i'r Senedd. Rhaid i'r cynnig hefyd gynnig bod rhaid cwblhau adroddiad ar yr ymchwiliad a'i osod gerbron y Senedd. Rhaid i'r cynnig gael ei gyflwyno cyn gynted ag y bo'n ymarferol yn dilyn cyfarfod cyntaf y Senedd yn dilyn deddfu'r Ddeddf hon ac mewn unrhyw achos o fewn chwe mis i'r cyfarfod hwnnw.

63. Os yw pwyllgor a sefydlir neu a enwir o dan y cynnig yn gosod adroddiad ar ei adolygiad gerbron y Senedd, rhaid i Weinidogion Cymru osod datganiad gerbron y Senedd sy'n nodi eu hymateb i'r adroddiad.

Adran 20 – Pŵer Comisiynydd Safonau y Senedd i ymchwilio ar ei ysgogiad ei hun

64. Mae adran 20 yn diwygio Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009 ('Mesur 2009') drwy fewnosod adran newydd 10A.

10A – Pŵer y Comisiynydd i ymchwilio ar ei ysgogiad ei hun

65. Mae adran newydd 10A yn rhoi'r pŵer i'r Comisiynydd Safonau ('y Comisiynydd') i ymchwilio i ymddygiad Aelod o'r Senedd ar ei ysgogiad ei hun pan fo'r Comisiynydd yn fodlon bod y trothwy y darperir ar ei gyfer yn is-adran (1) wedi ei fodloni. Mae'r trothwy y mae rhaid ei fodloni yn cynnwys, yn is-adran (1)(b), ofyniad bod rhaid i'r Comisiynydd fod yn fodlon bod unrhyw amodau eraill (ac eithrio'r hyn a bennir yn is-adran (1)(a)) – y caniateir eu nodi yn y Rheolau Sefydlog neu mewn rheolau a wneir gan y Senedd – wedi eu bodloni cyn i ymchwiliad o'r fath gael ei gychwyn. Mae hyn yn galluogi'r Senedd i sefydlu'r rheolau hynny ac mae'r ddarpariaeth yn cynnwys rhai enghreifftiau o'r mathau o reolau y caiff y Senedd eu gwneud.

66. Mae is-adran (2) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiynydd roi adroddiad i'r Senedd ar ganlyniad ymchwiliad ar ei ysgogiad ei hun ac mae is-adran (3) yn ei gwneud yn ofynnol i'r ymchwiliadau a'r adroddiad gael eu cynnal yn unol ag unrhyw ddarpariaethau a wneir gan y Rheolau Sefydlog a'r rheolau sy'n ymwneud ag ymchwiliadau'r Comisiynydd. Mae is-adran (4) yn darparu disgresiwn i'r Comisiynydd i benderfynu pryd a sut i gynnal ymchwiliad ar ei ysgogiad ei hun ac adrodd ar ei ganlyniad, yn ddarostyngedig i'r gofynion yn is-adrannau (1) a (3). Mae is-adran (5) yn darparu y caiff y Comisiynydd derfynu ymchwiliad ar ei ysgogiad ei hun heb gyflwyno adroddiad arno i'r Senedd os oes rheolau wedi eu gwneud yn unol ag is-adran 3(b) sy'n nodi'r amgylchiadau y caiff hynny ddigwydd odanynt. Mae is-adran (6) yn darparu, os yw'r Comisiynydd yn terfynu ymchwiliad ar ei ysgogiad ei hun yn unol ag is-adran (5), fod rhaid i'r Comisiynydd hysbysu'r Aelod o'r Senedd sydd wedi bod yn destun ymchwiliad yn ysgrifenedig, gan roi'r rhesymau dros derfynu'r ymchwiliad. Mae is-adran (7) yn darparu na chaiff unrhyw adroddiad a wneir gan y Comisiynydd i'r Senedd ar ganlyniad ymchwiliad ar ei ysgogiad ei hun gynnwys argymhelliad ynghylch pa sancsiwn, os o gwbl, y dylid ei osod ar Aelod o'r Senedd: daw sancsiynau o fewn cylch gwaith y Senedd a'i Phwyllgor Safonau Ymddygiad, yn seiliedig ar adroddiad y Comisiynydd.

67. Mae is-adran (8) yn darparu, os daw'r Comisiynydd yn ymwybodol, wrth gynnal ymchwiliad ar ei ysgogiad ei hun, o unrhyw amgylchiadau sy'n arwain at faterion o egwyddor neu o arfer cyffredinol sy'n berthnasol i swyddogaethau'r Clerc o dan adran 138 o Ddeddf 2006 (mai'r Clerc sydd i fod yn brif swyddog cyfrifyddu ar gyfer y Comisiwn), ei bod yn ofynnol i'r Comisiynydd fynegi'r amgylchiadau hynny mewn ysgrifen i'r Clerc.

68. Mae is-adran (9) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Rheolau Sefydlog nodi'r manylion o ran sut y bydd ymchwiliadau'r Comisiynydd ar ei ysgogiad ei hun yn gweithredu. Mae is-adran (10) yn cadarnhau, at ddibenion y Comisiynydd yn ystyried a ddigwyddodd unrhyw ymddygiad ar "adeg berthnasol" yn unol ag adran newydd 10A(1)(a), fod hyn yn golygu adeg pan oedd y gofyniad perthnasol (er enghraifft, i wneud datganiad, neu i ymddwyn yn unol â'r Cod Ymddygiad ar Safonau Ymddygiad Aelodau o'r Senedd cymwys) mewn grym. Mae'r is-adran hon yn cadarnhau nad yw o bwys a ddigwyddodd yr ymddygiad cyn i'r darpariaethau yn 10A ddod i rym neu ar ôl hynny.

Adran 21 - Comisiynydd Safonau y Senedd: cymhwystra

69. Mae adran 21 yn diwygio Mesur 2009 drwy ychwanegu categorïau o bersonau nad ydynt yn gymwys i'w penodi'n Gomisiynydd. Gan ystyried y darpariaethau sydd eisoes yn bodoli ym Mesur 2009 a'r diwygiadau y mae'r Ddeddf hon yn eu gwneud i'r darpariaethau hynny, nid yw person a benodir neu a benodwyd i swyddi gwleidyddol penodol a restrir yn adran 1(3)(a)-(bd) yn gymwys i'w benodi'n Gomisiynydd tra bo'n dal un o'r swyddi hynny nac ar unrhyw adeg ar ôl hynny. Ychwanegir dau gategori pellach o bersonau sy'n anghymwys tra bônt yn dal swydd/penodiad ac am gyfnod o ddwy flynedd ar ôl hynny, sef: person sy'n cael ei gyflogi gan Aelod o'r Senedd i wneud gwaith sy'n gysylltiedig â swyddogaethau gwleidyddol yr aelod (neu sydd wedi ei gyflogi yn y fath fodd ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod o ddwy flynedd cyn y dyddiad y mae'r penodiad i gymryd effaith) a pherson sy'n cael ei gyflogi gan blaid wleidyddol gofrestredig (neu sydd wedi ei gyflogi yn y fath fodd ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod o ddwy flynedd cyn y dyddiad y mae'r penodiad i gymryd effaith) (rhestrir y rhain yn adran 1(3)(c)-(j), ac mae'r rhai a restrir yn adran 1(3)(g)-(j) yn cael eu mewnosod gan y Ddeddf hon). Mae'r adran hon hefyd yn darparu bod person a benodir i swyddi gwleidyddol penodol neu berson sy'n ymwneud â gweithgareddau penodol (a restrir yn adran 1(8)(aa)-(e) o Fesur 2009) yn peidio â chael ei benodi'n Gomisiynydd pan fo'n cael ei benodi neu ei gymryd ymlaen.

Adran 22 – Comisiynydd Safonau y Senedd - ymchwiliadau

70. Mae adran 22 yn diwygio Mesur 2009 drwy fewnosod adran newydd 10B.

10B – Cyhoeddi gwybodaeth ynghylch ymchwiliadau

71. Mae adran newydd 10B yn rhoi pŵer i'r Comisiynydd i gyhoeddi gwybodaeth benodedig ynghylch ymchwiliadau o dan adran 10 a 10A o Fesur 2009. Nodir yr wybodaeth y caiff y Comisiynydd ei chyhoeddi yn is-adran (1). Mae is-adran (3) yn pennu'r wybodaeth na chaniateir ei chyhoeddi: enw'r person a wnaeth y gŵyn neu wybodaeth a fyddai'n galluogi'r person i gael ei enwi; unrhyw dystiolaeth a gafwyd gan y Comisiynydd yn ystod yr ymchwiliad; unrhyw farn, casgliad, neu ddynodiad ynghylch a oes sail i'r gŵyn.

72. Mae is-adran (4) yn darparu bod rhaid i'r Comisiynydd roi sylw i'r angen am degwch, yr angen i osgoi rhagfarnu unrhyw ymchwiliad troseddol neu achos troseddol a'r angen i osgoi niwed i unrhyw berson, cyn cyhoeddi gwybodaeth o dan adran 10B.

73. Mae is-adran (5) yn rhoi pŵer i'r Senedd i nodi yn y Rheolau Sefydlog ac mewn rheolau sy'n ymwneud ag ystyried cwynion yn erbyn Aelodau o'r Senedd, categorïau o ymchwiliad na chaniateir cyhoeddi mewn cysylltiad â hwy wybodaeth y caniateir ei chyhoeddi o dan adran 10B.

74. Mae is-adran (6) yn egluro nad yw'r pŵer a roddir i'r Comisiynydd gan adran 10B yn cyfyngu ar unrhyw bwerau eraill sydd gan y Comisiynydd i ddatgelu neu gyhoeddi gwybodaeth.

Diwygiadau amrywiol eraill i'r Mesur

75. Mae adrannau 22(3)-(7) o'r Ddeddf yn gwneud diwygiadau amrywiol eraill i Fesur 2009.

76. Mae adran 11 wedi ei diwygio er mwyn gwneud darpariaeth i alluogi'r Comisiynydd i gymryd tystiolaeth gan dyst drwy gyswllt sain byw neu gyswllt fideo byw ac i'w gwneud yn ofynnol i dystiolaeth gael ei rhoi mewn ysgrifen, wedi ei gwirhau drwy ddatganiad o wirionedd. Mae adran 22(7) yn mewnosod diffiniad o'r termau hynny yn adran 20 (dehongli) o Fesur 2009.

77. Mae adran 12 wedi ei diwygio er mwyn rhoi pŵer i'r Comisiynydd i ddyroddi hysbysiadau tystion drwy ddulliau electronig ac i gael gwybodaeth a dogfennau drwy ddulliau electronig at ddibenion cynnal ymchwiliad. Mae hefyd yn creu pŵer i ddyroddi hysbysiad mewn perthynas â'r pŵer newydd yn adran 11 i wneud gwybodaeth mewn ysgrifen yn ofynnol. Mae adran 22(6) yn diwygio adran 15 o Fesur 2009 er mwyn darparu darpariaethau gorfodi cyfatebol.

78. Mae adran 13 wedi ei diwygio er mwyn caniatáu i'r Comisiynydd weinyddu llw i gyfieithydd neu ddehonglydd ac i'w gwneud yn ofynnol i gyfieithydd neu ddehonglydd dyngu'r llw pan fydd y Comisiynydd yn defnyddio ei wasanaethau wrth gymryd tystiolaeth gan dyst.

Adran 23 – Mân ddarpariaeth a darpariaeth ganlyniadol sy'n ymwneud â Rhan 2

79. Mae adran 23 yn cyflwyno Rhan 2 o'r Atodlen sy'n gwneud mân ddarpariaeth a darpariaeth ganlyniadol sy'n ymwneud â Rhan 2. Yn benodol, mae Rhan 2 yn diwygio Mesur 2009 gyda'r effaith bod swyddogaethau'r Comisiynydd yn cynnwys yn benodol gael hunanatgyfeiriad oddi wrth aelod am ei ymddygiad ei hun a bod rhaid ymchwilio i atgyfeiriad o'r fath (paragraff 5(3) o'r Atodlen).

RHAN 3 – RHEDEG ETHOLIADAU SENEDD CYMRU

Adran 24 – Pŵer Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth ynghylch etholiadau'r Senedd etc.

80. Mae adran 24 yn diwygio adran 13 o Ddeddf 2006. Mae'r diwygiad yn is-adran (3) yn mewnosod is-adrannau newydd (2A) a (2B) yn adran 13. Mae is-adran (2A) yn gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt wneud darpariaeth, o'r math y caniateir ei wneud o dan is-adran (1)(a) o adran 13 o Ddeddf 2006, ynghylch rhedeg etholiadau'r Senedd, sy'n gwahardd gwneud neu gyhoeddi datganiadau o ffaith anwir neu gamarweiniol cyn neu yn ystod etholiad at ddiben effeithio ar ddychwelyd unrhyw ymgeisydd. Yn is-adran newydd (2B) ceir rhestr o'r math o ddarpariaeth y caniateir ei gwneud wrth gyflawni'r ddyletswydd o dan is-adran (2A). Mae is-adran 24(4) yn ychwanegu darpariaeth eglurhaol er mwyn osgoi amheuaeth ("For the avoidance of doubt") sy'n ymwneud â chreu troseddau, ac isddirprwyo mewn gorchmynion a wneir o dan adran 13 (gyda hepgoriad cysylltiedig yn is-baragraff 22(2) o'r Ddeddf). Effaith y diwygiadau hyn yw egluro beth yw cwmpas y pŵer yn adran 13 o Ddeddf 2006 a beth fu cwmpas y pŵer erioed.

RHAN 4 – CYFFREDINOL

Adran 25 – Pŵer i wneud darpariaeth ganlyniadol a darpariaeth drosiannol etc.

81. Mae adran 25 yn darparu pŵer i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth ddeilliadol, darpariaeth atodol, darpariaeth ganlyniadol, darpariaeth drosiannol a darpariaeth arbed drwy reoliadau mewn cysylltiad â darpariaethau'r Ddeddf. Mae hyn yn cynnwys y pŵer i ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol ac is-ddeddfwriaeth arall. Pan ddefnyddir y pŵer i ddiwygio, diddymu neu addasu deddfwriaeth sylfaenol, mae'r Offeryn Statudol sy'n deillio o hynny yn ddarostyngedig i weithdrefn gymeradwyo'r Senedd.

Adran 26 – Dod i rym

82. Mae adran 26 yn nodi pryd a sut y daw darpariaethau'r Ddeddf i rym.

83. Daw darpariaethau Rhan 2 (gan gynnwys Rhan 2 o'r Atodlen) a Rhan 4 i rym drannoeth y diwrnod y caiff y Ddeddf y Cydsyniad Brenhinol (gweler is-adran (1)).

84. Daw darpariaethau Rhan 3 i rym 2 fis ar ôl i'r Ddeddf gael y Cydsyniad Brenhinol (gweler is-adran (2)).

85. Daw darpariaethau Rhan 1 a Rhan 1 o'r Atodlen i rym ar ddiwrnodau a bennir drwy orchymyn gan Weinidogion Cymru (gweler is-adran (3)). Caiff y gorchmynion sy'n dwyn darpariaethau i rym bennu diwrnodau gwahanol at ddibenion gwahanol a gwneud darpariaeth drosiannol neu ddarpariaeth arbed (gweler is-adran (4)). Rhaid i orchmynion o'r fath gael eu gwneud drwy offeryn statudol Cymreig. Yn unol ag adran 37F o Ddeddf Deddfwriaeth (Cymru) 2019 (dccc 4) rhaid gosod y gorchymyn gerbron Senedd Cymru cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl iddo gael ei wneud.

Adran 27 – Enw byr

86. Mae adran 27 yn nodi enw byr y Ddeddf, y caniateir ei ddefnyddio wrth enwi'r Ddeddf ac wrth gyfeirio ati. Caniateir defnyddio naill ai enw Cymraeg neu enw Saesneg y Ddeddf, gan gynnwys fel cyfeiriad mewn deddfiadau eraill.

COFNOD Y TRAFODION YN SENEDD CYMRU

87. Mae'r tabl a ganlyn yn nodi'r dyddiadau ar gyfer pob cyfnod o hynt y Ddeddf drwy'r Senedd. Gellir cael cofnod y Trafodion a rhagor o wybodaeth am hynt y Ddeddf hon ar wefan y Senedd yn:
https://busnes.senedd.cymru/mgIssueHistoryHome.aspx?IId=46598

Cyfnod	**Dyddiad**
Cyflwynwyd	3 Tachwedd 2025
Cyfnod 1 – Dadl	13 Ionawr 2026
Cyfnod 2 – Pwyllgor Craffu – ystyried y gwelliannau	12 Chwefror 2026
Cyfnod 3 – Cyfarfod Llawn – ystyried y gwelliannau	17 Mawrth 2026
Cyfnod 4 – Cymeradwywyd gan y Senedd	17 Mawrth 2026
Y Cydsyniad Brenhinol	27 Ebrill 2026